

Legitimation för lärare och förskollärare

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2010/11:20 Legitimation för lärare och förskollärare tillsammans med fyra motioner som väckts med anledning av propositionen och en motion från allmänna motionstiden 2010.

I propositionen föreslår regeringen att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare införs.

Det ska som huvudregel krävas legitimation som lärare respektive förskollärare för att få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning och för att få undervisa. En legitimation ska kunna kompletteras med ytterligare behörighet om läraren vidareutbildat sig genom kompletterande kurser. Förskollärare kan komplettera sin legitimation med ytterligare behörighet efter en speciallärarexamen. Går förskollärare kompletterande kurser och blir lärare kan de i stället få en lärarlegitimation utöver sin tidigare förskollärarlegitimation. Det ska vara Statens skolverk som meddelar legitimationer och upprättar ett register med uppgifter om legitimerade, eller tidigare legitimerade, lärare och förskollärare.

Förutsättningarna för att få legitimation föreslås vara att lärare ska ha en lärarexamen och förskollärare en förskollärarexamen, eller motsvarande äldre examen.

Läraren eller förskolläraren ska för att kunna bli legitimerad också ha tjänstgjort minst ett läsår eller motsvarande på heltid med stöd av en mentor (introduktionsperiod). Introduktionsperioden ska i huvudsak omfatta undervisning och uppgifter som tillhör undervisningen, som svarar mot lärarens eller förskollärarens examen.

En lärare eller förskollärare kan också ha ett utländskt behörighetsbevis, t.ex. en utländsk lärarexamen eller legitimation, som grund för svensk legitimation.

Endast legitimerade lärare ska, med ett par undantag, självständigt få sätta betyg. En lärare som inte är legitimerad ska sätta betyg tillsammans med en legitimerad lärare.

Som ett karriärsteg för lärare och förskollärare kan huvudmännen utnämna lektorer enligt den nya skollagen (2010:800). Enligt förslaget nu ska utnämningen göras av Statens skolverk och ska kopplas till legitimationssystemet.

Lärarnas ansvarsnämnd ska bildas för att pröva ärenden om varningar, återkallande av legitimationer och nya legitimationer till lärare och förskollärare som tidigare fått legitimationen återkallad. Statens skolinspektion ska vara den instans som kan göra anmälningar till nämnden. Den legitimerade ska också själv kunna ansöka om att få sin legitimation återkallad.

Lagändringarna i lag om ändring i skollagen (2010:800), lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) och lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) föreslås träda i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas fullt ut den 1 juli 2012.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker samtliga motioner.

Utskottet lägger vidare på eget initiativ fram ett förslag till ändring i lag om ändring i skollagen (2010:800) och ett förslag till ändring i lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800), bilaga 3.

I betänkandet finns reservationer från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	8
Avslag på propositionen	8
Lag om ändring i skollagen (2010:800)	9
Undantag från krav på legitimation m.m.	17
Lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	22
Lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	23
Reservationer	25
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (MP)	25
2. Lag om ändring i skollagen (2010:800), punkt 2 (S, SD)	25
3. Lag om ändring i skollagen (2010:800), punkt 2 (V)	26
4. Undantag från krav på legitimation m.m., punkt 3 (S)	27
5. Undantag från krav på legitimation m.m., punkt 3 (SD)	27
6. Undantag från krav på legitimation m.m., punkt 3 (V)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Propositionen	29
Följdmotionerna	29
Motion från allmänna motionstiden hösten 2010	30
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	31
1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	31
2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	44
3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	46
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	48
1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	48
.....	48
2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub7.

Reservation 1 (MP)

2. Lag om ändring i skollagen (2010:800)

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) med de ändringarna att övergångsbestämmelserna får den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2010/11:20 punkt 1 och avslår motionerna 2010/11:Ub4 i denna del, 2010/11:Ub6 yrkandena 1 och 2 samt 2010/11:Ub414.

Reservation 2 (S, SD)

Reservation 3 (V)

3. Undantag från krav på legitimation m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub4 i denna del, 2010/11:Ub5 och 2010/11:Ub6 yrkandena 3–5.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

4. Lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) med den ändringen att 33 § får den lydelse utskottet föreslår i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2010/11:20 punkt 2.

5. Lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:20 punkt 3.

Stockholm den 3 februari 2011

På utbildningsutskottets vägnar

Margareta Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Pålsson (M), Mikael Damberg (S), Oskar Öholm (M), Betty Malmberg (M), Thomas Strand (S), Jan Ericson (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Nina Lundström (FP), Richard Jomshof (SD), Rossana Dinamarca (V), Björn von Sydow (S), Peter Rådberg (MP) och Annika Eclund (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2010/11:20 Legitimation för lärare och förskollärare tillsammans med fyra motioner som väckts med anledning av propositionen och en motion från allmänna motionstiden 2010.

Regeringens lagförslag finns i bilaga 2 och en redovisning av motionerna i bilaga 1.

I bilaga 3 återfinns utskottets lagförslag gällande lag om ändring i skollagen (2010:800) och lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Bakgrund

I mars 2006 förordnade Utbildningsdepartementet en särskild utredare för att bedöma behovet av ett system med auktorisation av lärare i syfte att främja förskolans, förskoleklassens, fritidshemmets, skolans och vuxenutbildningens utveckling. I december 2006 fick utredningen nya direktiv (dir. 2006:140). Utredningen fick i uppdrag att lämna förslag till nya behörighetsregler och ett statligt auktorisationssystem för lärare. Förskollärare och fritidspedagoger skulle också ingå i utredarens överväganden.

Utredaren redovisade i maj 2008 sina förslag till nya behörighetsregler och ett system för auktorisation av lärare och förskollärare i betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52). Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen behandlade utredarens förslag till nya behörighetsregler i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165). Under beredningen av de förslag som framgår av betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52) och remissinstansernas synpunkter visade det sig att de befintliga förslagen till ett legitimationssystem behövde kompletteras. Därför utarbetades remisspromemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) inom Utbildningsdepartementet.

Lagförslaget om lärarlegitimation har granskats av Lagrådet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare införs. I anslutning till detta förslag redovisar regeringen sin syn på vad som ska krävas för att kunna få legitimation och hur systemet är avsett att fungera.

Det ska som huvudregel krävas legitimation som lärare respektive förskollärare för att få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning och för att få undervisa. En legitimation ska kunna kompletteras med ytterligare behörighet om läraren vidareutbildat sig genom kompletterande kurser. Förskollärare kan komplettera sin legitimation med ytterligare behörighet efter en speciallärarexamen. Går förskollärare kompletterande kurser och blir lärare kan de i stället få en lärarlegitimation utöver sin tidigare förskollärarlegitimation. Det ska vara Statens skolverk som meddelar legitimationer och upprättar ett register med uppgifter om legitimerade, eller tidigare legitimerade, lärare och förskollärare.

Förutsättningarna för att få legitimation föreslås vara att lärare ska ha en lärarexamen och förskollärare en förskollärarexamen, eller motsvarande äldre examen. Examen kan ha uppnåtts på olika vägar. Läraren respektive förskolläraren kan ha gått ett program som lett till examen eller ha en annan högskoleutbildning som gett tillräckliga ämneskunskaper och där efter ha fullföljt en kompletterande pedagogisk utbildning. En lärare kan också ha tillägnat sig yrkeskunskaper som validerats och därefter ha fullgjort en pedagogisk utbildning som lett till en examen.

Läraren eller förskolläraren ska för att kunna bli legitimerad också ha tjänstgjort minst ett läsår eller motsvarande på heltid med stöd av en mentor (introduktionsperiod). Introduktionsperioden ska i huvudsak omfatta undervisning och uppgifter som tillhör undervisningen, som svarar mot lärarens eller förskollärarens examen.

En lärare eller förskollärare kan också ha ett utländskt behörighetsbevis, t.ex. en utländsk lärarexamen eller legitimation, som grund för svensk legitimation.

Endast legitimerade lärare ska, med ett par undantag, självständigt få sätta betyg. En lärare som inte är legitimerad ska sätta betyg tillsammans med en legitimerad lärare.

Som ett karriärsteg för lärare och förskollärare kan huvudmännen utnämna lektorer enligt den nya skollagen (2010:800). Enligt förslaget nu ska utnämningen göras av Statens skolverk och kopplas till legitimationssystemet.

Lärarnas ansvarsnämnd ska bildas för att pröva ärenden om varningar, återkallande av legitimationer och nya legitimationer till lärare och förskollärare som tidigare fått legitimationen återkallad. Statens skolinspektion ska vara den instans som kan göra anmälningar till nämnden. Den legitimerade ska också själv kunna ansöka om att få sin legitimation återkallad.

Lagändringarna i lag om ändring i skollagen (2010:800), lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) och lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) föreslås träda i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas fullt ut den 1 juli 2012.

Utskottets överväganden

Avslag på propositionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att propositionen bör avslås.

Jämför reservation 1 (MP).

Motionen

Miljöpartiet yrkar i sin motion 2010/11:Ub7 avslag på propositionen. Införandet av en lärarlegitimation för lärare och förskollärare kan komma att bidra till att förbättra utbildningen och förändra läraryrket. Miljöpartiet är därför positivt till lärarlegitimation. Till skillnad från regeringen anser Miljöpartiet dock att lärarlegitimationen ska vara en integrerad del av lärarutbildningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

I propositionen föreslås att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare införs. Det ska som huvudregel krävas legitimation som lärare respektive förskollärare för att få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning och för att få undervisa.

Utskottet anser att införandet av ett legitimationssystem för lärare är en viktig reform och av stor betydelse för det svenska skolväsendet. Utskottet delar regeringens bedömning att ett legitimationssystem bör kunna öka rättssäkerheten för barnen och eleverna genom att det ställs krav på såväl kompetens som lämplighet. Det är viktigt att alla elever och barn får en trygg och utvecklande lärandemiljö så att de kan åtnjuta sina rättigheter till utbildning. Legitimationssystemet innebär också ett skydd för elever och barn om läraren eller förskolläraren visar sig olämplig i sin yrkesroll, eftersom det är möjligt att meddela varning eller återkalla en legitimation.

Utskottets uppfattning är att legitimationssystemet kan höja kvaliteten på lärare och förskollärare och tydliggöra det individuella yrkesansvaret. Därtill anser utskottet att legitimationssystemet kan bidra till högre status i yrkena och leda till att det blir attraktivare att vara lärare eller förskollärare än i dag.

Förutsättningarna för att få legitimation föreslås vara att lärare ska ha en lärarexamen och förskollärare en förskollärarexamen, eller motsvarande äldre examen. Läraren eller förskolläraren ska för att kunna bli legitimerad också ha tjänstgjort minst ett läsår eller motsvarande på heltid med stöd av

en mentor (introduktionsperiod). Introduktionsperioden ska i huvudsak omfatta undervisning och uppgifter som tillhör undervisningen, som svarar mot lärarens eller förskollärarens examen.

Nyutbildade lärare och förskollärare ska genomföra en introduktionsperiod och i slutet av perioden ska det göras en bedömning av om läraren eller förskolläraren kan anses lämplig för yrket, dvs. när det gäller kunskaper, färdigheter och förhållningssätt gentemot t.ex. elever, barn, föräldrar och kolleger.

Målet är att alla elever och barn i skola och förskola ska undervisas av väl kvalificerade och lämpliga lärare och förskollärare. En lärar- eller förskolläraryt utbildning är ett steg på vägen mot det målet och ska ge såväl teoretiska som mer praktiska kunskaper och färdigheter. Utskottet delar regeringens bedömning att det emellertid behövs en ytterligare prövning av lärare och förskollärare.

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att lärarens eller förskollärarens lämplighet bör prövas i praktiken där han eller hon förväntas ta ett så gott som fullt lärar- eller förskolläraryt ansvar, även om det sker med stöd av en mentor. I denna del bör således inte lärosätena ha någon roll. Detta bör, enligt utskottets mening, ske under en introduktionsperiod efter avslutad utbildning.

Lag om ändring i skollagen (2010:800)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om lag om ändring i skollagen (2010:800) med de ändringar avseende övergångsbestämmelser som föreslås i bilaga 3 och avslår motionsyrkanden bl.a. om att en godkänd lärarutbildning ska ge lärarlegitimation och att det endast ska finnas en lärarlegitimation som omfattar hela skolväsendet.

Jämför reservationerna 2 (S, SD) och 3 (V).

Propositionen

Legitimation för lärare och förskollärare

Regeringen förslår att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning ska få bedriva undervisningen.

Bestämmelserna om behörighetsbevis utmönstras ur den nya skollagen (2010:800).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

En legitimerad lärare eller förskollärare ska ha ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver med vissa undantag. Lärare utan legitimation ska få vara ansvariga för undervisningen i tvåspråkiga skolor, vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, modersmål, yrkesämnen i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Dessa ska gälla lärare som undervisar på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Statens skolverk meddelar lärar- och förskollärlärligitation

Regeringen föreslår att Statens skolverk ska pröva frågor om meddelande av legitimation. Legitimation ska efter ansökan meddelas en lärare eller förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen, med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen och i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

En legitimerad lärare som genom vidareutbildning blivit behörig för att få undervisa i ytterligare verksamheter, skolformer, årskurser eller ämnen, ska efter ansökan till Statens skolverk få sin legitimation kompletterad med ytterligare behörighet. Detta ska också gälla lärare och förskollärare som fått en speciallärarexamen.

Beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare ska i skolväsendet bara få användas av den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare.

Beslut av Statens skolverk om att avslå ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation eller komplettering av legitimation ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringen bedömer att en fritidspedagog eller motsvarande med en examen som enbart är inriktad mot arbete i fritidshem efter ansökan bör få legitimation, under förutsättning att han eller hon genom vidareutbildning har blivit behörig som någon typ av lärare eller förskollärare och har tjänstgjort som i huvudsak fritidspedagog eller inom ramen för sin nya behörighet minst ett läsår eller motsvarande på heltid.

Introduktionsperioden och lämplighetsprövningen

Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen.

Regeringen bedömer att läraren eller förskolläraren bör få stöd av en mentor under sin introduktionsperiod. Mentorn bör vara legitimerad. Rektorn eller förskolechefen bör se till att det finns en plan för introduktionsperioden.

Ansökan om legitimation

Enligt förslaget ska regeringen få meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Regeringen bedömer att det till ansökan om legitimation bör fogas ett yttrande över lärarens eller förskollärarens lämplighet. Yttrandet bör utfärdas av rektorn respektive förskolechefen vid den skola eller förskola där läraren eller förskolläraren är verksam. Av yttrandet bör det framgå om läraren respektive förskolläraren bedöms lämplig för yrket.

Har sökanden en utländsk legitimation eller annat behörighetsbevis bör Statens skolverk inhämta ett yttrande från Högskolverket över den utbildning som ligger till grund för legitimationen eller behörighetsbeviset.

Statens skolverk bör få ta ut avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Lektor – en statlig utnämning

Av den nya skollagen (2010:800) framgår att en lärare som har avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller delvis motsvarar ett undervisningsämne eller inom ämnesdidaktik (dvs. undervisningens och inlärnings teori och praktik, kopplad till det aktuella ämnet) och som under minst fyra år har visat pedagogisk skicklighet som lärare ska kunna utnämnas till lektor. Det finns inget som hindrar att personen först har avlagt doktors- eller licentiatexamen, i Sverige eller utomlands, under förutsättning att examen svarar mot den nya skollagens krav på att examen ska ligga inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik. Förskollärare som avlagt minst licentiatexamen inom förskolans uppdrag och under minst fyra år har visat pedagogisk skicklighet ska likaså kunna utnämnas till lektor. Kraven för att bli lektor har således redan reglerats. Regeringen avser nu att koppla utnämningen av lektorer till legitimationssystemet.

Regeringen föreslår att Statens skolverk efter ansökan ska besluta att en legitimerad lärare eller en legitimerad förskollärare ska utnämnas till lektor. Endast den som utnämnts till lektor ska i skolväsendet få benämnas lektor.

Beslut av Statens skolverk om utnämning till lektor ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om pedagogisk skicklighet.

Enligt regeringens bedömning bör titeln lektor framgå av lärarens eller förskollärarens legitimation. Rektorn eller förskolechefen bör lämna vitsord över lärarens eller förskollärarens pedagogiska skicklighet om läraren eller förskolläraren begär det.

Lärarnas ansvarsnämnd

Regeringen föreslår att Lärarnas ansvarsnämnd efter anmälan av Statens skolinspektion ska pröva frågor om lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation och om varning ska meddelas.

Nämnden ska dessutom efter ansökan av den legitimerade pröva om legitimationen ska återkallas och av den tidigare legitimerade om en ny legitimation ska meddelas.

Lärarnas ansvarsnämnd ska bestå av en ordförande och åtta andra ledamöter. De ska utses av regeringen för tre år. Ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap om och praktisk erfarenhet av skol- eller förskoleverksamhet och lärares eller förskollärares uppdrag. För ordföranden ska det utses en eller flera ställföreträdare som också är eller har varit ordinarie domare. För de övriga ledamöterna ska det finnas ett tillräckligt antal ersättare.

Lärarnas ansvarsnämnd ska vara beslutförför med ordföranden och minst sex andra ledamöter. Till sammanträde med nämnden ska samtliga ledamöter kallas. Om en ledamot anmäler förhinder ska en ersättare kallas.

Ordföranden ska ensam få fatta beslut som inte innefattar slutligt avgörande i sak, dock inte beslut om föreläggande att genomgå läkarundersökning. Vidare ska ordföranden ensam få fatta beslut om återkallelse på egen begäran av legitimation eller om återkallelse av legitimation när den legitimerade inte följt föreläggande om läkarundersökning. Ärenden som avgjorts av ordföranden ensam ska anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Regeringens bedömning är att Lärarnas ansvarsnämnd bör placeras inom Statens skolverk.

Varning och återkallelse av legitimation

Regeringen föreslår att Lärarnas ansvarsnämnd ska meddela en legitimerad lärare eller förskollärare en varning om han eller hon varit oskicklig i sin yrkesutövning, i eller i samband med yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som gör att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare kan sättas i fråga, eller på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska återkalla en legitimation om den legitimerade har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning, i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som gör att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare kan sättas i fråga, på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande, på annat sätt är särskilt olämplig att bedriva undervisning, inte följt ett föreläggande om läkarundersökning eller begär att legitimationen ska återkallas.

Om det finns särskilda skäl i fall då den legitimerade gjort sig skyldig till brott, ska Lärarnas ansvarsnämnd få avstå från att meddela en varning eller återkalla legitimationen.

Om Lärarnas ansvarsnämnd meddelar en varning eller beslutar att återkalla en legitimation, ska Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare underrättas om detta. Detsamma ska gälla om en allmän förvaltningsdomstol efter överklagande beslutar att meddela en varning, återkalla legitimationen eller undanröja nämndens beslut om varning eller återkallelse.

Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd

Regeringen föreslår att förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd huvudsakligen ska vara skriftligt. Lärarnas ansvarsnämnd ska emellertid hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot att förhandlingen hålls. Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Av kallelsen ska framgå att nämnden kan handlägga och avgöra ärendet även om en part uteblir från förhandlingen.

Muntliga förhandlingar ska vara offentliga. Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken sekretess gäller, ska ordföranden vid förhandlingen få besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

Lärarnas ansvarsnämnd ska få förelägga den legitimerade eller den som ansöker om legitimation att genomgå viss läkarundersökning om det behövs för att utvärdera hans eller hennes lämplighet att bedriva undervisning.

Beslut i Lärarnas ansvarsnämnd ska gälla omedelbart om inte annat anges i beslutet.

Beslut vid Lärarnas ansvarsnämnd ska få överklagas vid allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till allmän förvaltningsdomstol ska Statens skolinspektion vara den enskildes motpart.

Register

Regeringen bedömer att Statens skolverk med hjälp av automatiserad behandling bör få föra ett register över legitimerade och tidigare legitimerade lärare och förskollärare. Registret bör bl.a. innehålla uppgifter om den enskildes yrke och behörighet, datum för utfärdande av legitimation och i förekommande fall meddelande om varning och beslut om återkallelse av legitimation.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna i skollagen (2010:800) ska träda i kraft den 1 juli 2011.

Kravet på att inneha legitimation för att vara behörig att undervisa ska tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012, liksom kravet på legitimation för att självständigt få besluta om betyg.

När det gäller lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fri-

tidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra stycket eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för bestämmelserna i 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Den som har anställts som lärare utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 ska, även om denne inte har en lärarexamen och legitimation, självständigt få besluta om betyg t.o.m. juni 2015.

Avseende propositionens förslag om att kravet på genomförd introduktionsperiod inte ska gälla lärare eller förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket och före den 1 juli 2012 arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande, hänvisas till avsnittet Lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800), se nedan (s. 22–23).

Motionerna

Socialdemokraterna välkomnar i sin motion 2010/11:Ub4 (i denna del) regeringens förslag till en lärarlegitimation. Det finns dock aspekter på legitimationsfrågan och det föreslagna systemet för lärarlegitimation som enligt Socialdemokraterna kan komma att behöva utvecklas. När det gäller introduktionsperioden ska den, enligt Socialdemokraterna, bestå av både praktik, handledning och lärande. Detta bör vara tydligt uttalat. Det är vidare viktigt att både stat och huvudmän genomför erforderliga utbildningsinsatser.

Vänsterpartiet anser i sin motion 2010/11:Ub6 visserligen att det viktigaste är att lärare är behöriga men att det ändå kan vara motiverat att införa en lärarlegitimation.

Vänsterpartiet ser dock stora problem med regeringens förslag till lärarlegitimation. Den ettåriga introduktionsperiod som regeringen föreslår ska vara obligatorisk är att betrakta som en ordinär provanställning, och Vänsterpartiet har även invändningar mot att det är rektor som ska bedöma om en lärare är lämplig att utöva yrket. Vänsterpartiet föreslår därför i motionens yrkande 1 att en godkänd lärarutbildning ska ge lärarlegitimation.

Vidare föreslår Vänsterpartiet i motionens yrkande 2 att det endast ska finnas en lärarlegitimation som omfattar hela skolväsendet.

I motion 2010/11:Ub414 (M) anför motionärerna att lärares formella kompetens ska gälla vid anställning. Motionärerna vill bl.a. ha en översyn av hur detta bäst kan regleras i lag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) med de ändringar i övergångsbestämmelserna som utskottet föreslår i bilaga 3 och avslår motionsyrkandena.

Motionerna

Som framgår ovan, är utskottets uppfattning att introduktionsperioden ska ske efter avslutad utbildning.

Utskottet delar den bedömning som framhålls i propositionen, att införandet av legitimation för lärare och förskollärare ska innebära en dubbel kvalitetssäkring av lärarens eller förskollärarens lämplighet för yrket. Lärosätena har fortsatt uppgiften att pröva den studerande mot examensmålen och, när det är nödvändigt, avråda den studerande från fortsatta lärar- eller förskollärestudier.

Det måste även efter lärar- eller förskollärexamen finnas möjlighet att avgöra om en lärare eller förskollärare är lämplig att självständigt utöva yrket. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att ett legitimationssystem med den nu föreslagna introduktionsperioden för lärare och förskollärare är en åtgärd som leder till att det syftet kan uppfyllas.

Legitimationssystemet avser legitimation som lärare eller förskollärare. För att underlätta för huvudmännen i samband med tjänstetillsättningar är det emellertid enligt utskottet lämpligt att också lärarens respektive förskollärarens behörighet anges på legitimationen. Enligt förslaget ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet. Det är således inte legitimationen i sig, utan lärarens eller förskollärarens behörighet, som styr var i skolväsendet han eller hon får undervisa.

Av lagförslaget framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om introduktionsperioden där rätten till en introduktionsperiod för nya lärare eller förskollärare som fått en anställning bör framgå.

Tid bör, enligt propositionen, avsättas för både mentorn och en nyutexaminerad lärare eller förskollärare för att den nya läraren eller förskolläraren ska ges goda förutsättningar att komma in i yrket. Det är emellertid mot principen om huvudmännens självstyre att detaljreglera den tid som bör avsättas. Det är huvudmannen som avgör om tid för introduktion och mentorskap ska tas från undervisningen eller från andra arbetsuppgifter.

För att stödet ska bli så bra och väl anpassat som möjligt anser utskottet och regeringen att rektorn ska se till att det finns en plan för den nya lärarens eller förskollärarens introduktionsperiod. Enligt förslaget bör Statens skolverk utfärda allmänna råd om stöd till lärares och förskollärares introduktion.

I budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 16, bet. 2010/11:UbU1, rskr. 2010/11:118) har regeringen angivit att ca 60 miljoner kronor avsätts för administration av systemet med yrkeslegitimationen för lärare och förskollärare under 2011 och beräknar att 160 miljoner kronor avsätts för 2012. Därefter beräknar regeringen att 260 miljoner kronor avsätts för ändamålet varje år, varav en större del till kommunsektorn i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Enligt förslaget ska det vara rektorn eller förskolechefen som ska yttra sig över om läraren eller förskolläraren kan anses lämplig för yrket. Bedömningen och yttrandet bör bifogas ansökan om legitimation. Rektorn respektive förskolechefen har redan i dag till uppgift att bedöma lärarna och förskollärarna i olika sammanhang, t.ex. vid lönesättning. Rektorn och förskolechefen är också ansvariga för verksamheten i stort och för att anställa personer med rätt kompetens. Rektorer och förskolechefer kan emellertid behöva någon form av stöd, bl.a. för att bedömningarna ska bli likvärdiga över landet. Som tidigare nämnts, bör Statens skolverk utarbeta allmänna råd om introduktionsperioden. De allmänna råden bör innehålla råd om rektorns och förskolechefens bedömning och yttrande.

Utskottet delar vidare den bedömning regeringen gjort, att det är lämpligt att det i den statligt reglerade befattningsutbildningen för rektorer och annan personal, med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem, framdeles ingår ett avsnitt om hur lärare och förskollärare bör värderas i olika sammanhang. Detta bör beaktas inom ramen för befattningsutbildningen.

Utskottets förslag till ändring i övergångsbestämmelserna

Enligt propositionen ska inte längre Högskoleverket utfärda behörighetsbevis för lärare med utländsk utbildning. Statens skolverk kommer i stället att inhämta ett yttrande från Högskoleverket över den utbildning som ligger till grund för den svenska legitimationen när sökanden har en utländsk legitimation eller annat behörighetsbevis. Uppgiften att vara behörig myndighet för läraryrket ska också övergå från Högskoleverket till Skolverket.

Statens skolverk har i november 2010 fått i uppdrag av regeringen att förbereda och organisera arbetet med att legitimera lärare och förskollärare (U2010/6930/S), under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med detta. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 april 2011. I arbetet med att förbereda övergången till en ny beslutande myndighet för lärare och förskollärare med utländsk utbildning ska Högskoleverket bistå Skolverket med sina erfarenheter av att dels utfärda behörighetsbevis till lärare och förskollärare med utländsk examen, dels utarbeta rutiner som behörig myndighet enligt direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer (Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Högskoleverket, regeringsbeslut 2010-12-22).

Av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) följer bl.a. att den som har en utländsk lärar- eller förskolläraryrksutbildning kan få ett behörighetsbevis av Högskoleverket fram till utgången av juni 2012. Högskoleverkets beslut i fråga om utfärdande av behörighetsbevis kan enligt bestämmelserna dock inte överklagas fr.o.m. den 1 juli 2011. Det finns således, enligt utskottet, behov av ytterligare bestämmelser för att under en övergångsperiod reglera handläggningen av ärenden om behörighetsbevis. Utskottet föreslår därför

den ändring i de av regeringen föreslagna övergångsbestämmelserna beträffande behörighetsbevis för lärare med utländsk utbildning som framgår av bilaga 3.

Enligt de av utskottet föreslagna övergångsbestämmelserna i bilaga 3 ska handläggningsordningen för ärenden om behörighetsbevis där ansökan om beviset har kommit in till Högskoleverket före den 1 juli 2011 vara oförändrad jämfört med i dag. Detsamma gäller för överklagande av Högskoleverkets beslut i fråga om utfärdande av behörighetsbevis. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla till dess att dessa ärenden har avgjorts. Däremot ska Högskoleverket inte pröva ansökningar om behörighetsbevis som har kommit in till myndigheten fr.o.m. den 1 juli 2011. Den som har utländsk lärar- eller förskollärarytbildning ska då i stället ansöka om legitimation hos Skolverket.

Undantag från krav på legitimation m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att inga undantag från kravet på legitimation ska tillåtas och att fritidspedagoger bör kunna få lärarlegitimation utan kompletteringar.

Jämför reservationerna 4 (S), 5 (SD) och 6 (V).

Propositionen

Anställning av lärare och förskollärare

Regeringen föreslår att endast den som har legitimation ska få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte uppfyller kravet ska dock få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Detta ska bara gälla om det saknas sökande som har legitimation, den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen och det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Den som inte uppfyller kravet ska likaså få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning eller undervisa i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Lärare som får undervisa även om de inte har legitimation

Lärare som inte har legitimation och inte är behöriga för undervisningen ska trots det få bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning och undervisning i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Lärare som bedriver annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning ska dock för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

Undantag från kravet på legitimation under vissa förutsättningar

Regeringen föreslår att om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har legitimation och behörighet för att bedriva viss undervisning eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, ska en annan lärare eller förskollärare som inte har legitimation eller är behörig få bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

Personen ska få bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta ska dock inte gälla om undervisningen avser modersmål eller yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Det ska heller inte gälla lärare som undervisar i individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Legitimerade lärare ska sätta betyg

Regeringen föreslår att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar om betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag för icke legitimerade lärare som med stöd av skollagen anställts utan tidsbegränsning.

Lärare som saknar legitimation men som har anställts före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen ha behörighet att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Motionerna

I sin motion 2010/11:Ub4 (i denna del) anför Socialdemokraterna att målet ska vara att även yrkeslärare, hemspråkslärare m.fl. ska vara legitimerade. Regeringen bör utreda detta närmare, se över vilka insatser för personalför-sörjning, behov av utbildningsinsatser m.m. som skulle erfordras samt de ekonomiska konsekvenserna för detta.

Regeringen bör även återkomma med förslag till hur fritidspedagogernas status kan höjas och deras yrkesutövning kvalitetssäkras.

Sverigedemokraterna anför i sin motion 2010/11:Ub5 att regeringens för-slag i stora drag är både bra och välkommet.

Sverigedemokraterna har förståelse för att det under en övergångsperiod kommer att vara svårt att hitta legitimerade lärare med rätt kompetens, inte minst lärare som ska undervisa i modersmål eller yrkesämne. Men att som regeringen nu föreslår bygga in flera undantag i det nya systemet är inte hållbart. Sverigedemokraternas uppfattning är att inga undantag från kravet på legitimation ska tillåtas, annat än under just en övergångsperiod.

Vidare är Sverigedemokraterna kritiska till att lärare i modersmål och yrkesämnena ska få sätta betyg även i de fall det saknas legitimation, av samma skäl som ovan.

Vänsterpartiet anser i sin motion 2010/11:Ub6 att principen bör vara att alla lärare ska vara behöriga och legitimerade. I stället för att skapa undan-tag från regelverket bör regeringen, enligt yrkande 3, återkomma med förslag för att komma till rätta med bristen på behöriga lärarkategorier och öka antalet utbildade lärare. Enligt Vänsterpartiet, samma motions yrkande 4, ska modersmålslärare omfattas av bestämmelserna om lärarlegitimation. Vidare anser Vänsterpartiet i samma motions yrkande 5 att fritidspedago-ger bör kunna få lärarlegitimation utan kompletteringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Utskottet vill inledningsvis göra ett förtydligande när det gäller skäl till varför regeringen föreslår att lärare som undervisar i orienteringskurser och individuella kurser inom den kommunala vuxenutbildningen får undan-tas från kravet på legitimation.

Lärare inom den kommunala vuxenutbildningen omfattas, liksom lärare i andra skolformer, av legitimationssystemet. Det är endast lärare i yrkes-ämnena, modersmål, orienteringskurser och individuella kurser som reger-ingen föreslår ska få undantas från kravet på legitimation.

Orienteringskurser och individuella kurser inom den kommunala vuxenutbildningen är båda individuellt utformade kurser som saknar nationellt fastställda kursplaner och inte ingår i något ämne.

En orienteringskurs är en lokal kurs som bl.a. kan syfta till att hjälpa eleven till väl underbyggda beslut om studie- eller yrkesval, studietekniska färdigheter, introducera eleven till de kurser denna planerar att läsa och ge tillfälle till bedömning av elevens kunskaper genom exempelvis validering. Såväl syfte som innehåll i orienteringskurser varierar därför från elev till elev. Om syftet framför allt är studie- och yrkesvägledning så kan det bästa vara att en studie- och yrkesvägledare ansvarar för denna del av kursen. Om syftet däremot är validering bör detta ske under ledning av en lärare i det ämne som ska valideras.

En individuell kurs ska syfta till att tillgodose deltagarnas individuella kunskapsbehov i de fall dessa inte kan tillgodoses genom nationella eller lokala kurser. Individuella kurser är i dag relativt sällsynta men kan förekomma, t.ex. inom mer ovanliga yrkesområden som kräver specialistkunskaper.

Att hitta lärare som är legitimerade och behöriga till orienteringskurser och individuella kurser är oftast inte möjligt. Som nämns ovan är det inte alltid heller lämpligt eftersom det ofta krävs synnerligen specifika och varierande kompetenser för att undervisa i dessa kurser.

Vad gäller frågan om yrkes- och modersmålslärare kan dessa självfallet bli legitimerade. Utskottet anser att det är önskvärt att vi får fler legitimerade yrkes- och modersmålslärare. Det är också önskvärt att huvudmännen anstränger sig för att anställa yrkes- och modersmålslärare med rätt utbildning.

Utskottet har i betänkandet En ny lärarutbildning (bet. 2010/11:UbU16 s. 17) bl.a. uttalat att det är angeläget att det finns alternativa vägar till läraryrket. Det är viktigt för skolans utveckling att personer med olika bakgrund och erfarenheter som vill utbilda sig till lärare bereds plats. Den kompetens som dessa individer bär med sig måste tas till vara, t.ex. genom kompletterande utbildningar, tillgodoräknande och validering.

Avsevärda resurser satsas på att de som saknar legitimation ska kunna få det, framför allt genom att betydande satsningar görs på Vidareutbildning av lärare utan examen (VAL) som just vänder sig till lärare som saknar examen och där dessa personer numera kan läsa upp till 120 högskolepoäng.

Regeringen har gett sju universitet och högskolor i uppdrag att med start hösten 2010 anordna utbildningar för obehöriga lärare. Genomförandet av utbildningarna ska samordnas av Umeå universitet och ske i samverkan med berörda skolhuvudmän. För att underlätta och i viss mån förkorta studietiden för personer som önskar genomgå högskoleutbildning för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen, ska lärosätena erbjuda möjlighet till validering av tidigare erfarenheter, studievägledning och individualiserade studieprogram som kan omfatta högst 120 högskolepoäng.

För 2011 föreslås totalt 50 miljoner kronor anvisas för detta ändamål. För 2012 beräknas 100 miljoner kronor och för 2013 respektive 2014 beräknas 150 miljoner kronor avsättas per år (prop. 2010/11:1 utg.omr. 16, bet. 2010/11:UbU1, rskr. 2010/11:118).

I detta sammanhang bör även det s.k. Lärarlyftet nämnas. Lärarlyftet är den största statliga fortbildningssatsningen någonsin. Under 2007–2010 har totalt 4,3 miljarder kronor avsatts för att ge behöriga lärare möjlighet att förstärka sin ämnesteoritiska och ämnesdidaktiska kompetens (prop. 2010/11:1, utg.omr. 16, s. 51).

Satsningen har utvecklats positivt och uppföljningar visar att Lärarlyftet har bidragit både till lärarnas kunskapsutveckling och till att ha förbättrat undervisningen. Satsningen fortsätter därför, men med ändrad inriktning mot lärare som undervisar i andra ämnen än de har behörighet för och som därför behöver komplettera sin utbildning. Riksdagen har beslutat att 826 miljoner kronor avsätts för Lärarlyftet 2011, och regeringen beräknar att 310 miljoner kronor, 265 miljoner kronor respektive 115 miljoner kronor avsätts för 2012, 2013 och 2014 (prop. 2010/11:1, utg.omr. 16, bet. 2010/11:UbU1, rskr. 2010/11:118).

I regeringens budgetproposition för 2011 bedöms att effekten av de skärpta behörighetskraven för lärarna i den nya skollagen kan bli successiv och långdragen. Därför införs Lärarlyftet II, som syftar till att alla elever ska få sin undervisning av behöriga lärare, dvs. lärare som har såväl goda ämneskunskaper som god ämnesdidaktisk kompetens för den nivå och i det ämne läraren undervisar. Satsningen riktar sig enbart till lärare med lärarexamen som är anställda utan tidsbegränsning. För att vara berättigad att delta i Lärarlyftet II ska läraren undervisa i ämnet eller enligt planen i framtiden undervisa i ämnet utan att ännu ha rätt utbildning för detta. Lärarlyftet II planeras pågå 2012–2014.

Dessa satsningar pågår. Enligt utskottet finns det för närvarande inte behov av att utreda frågan om personalförsörjning m.m. ytterligare.

Vad gäller yrkanden om fritidspedagogernas möjligheter att få legitimation m.m. vill utskottet anföra följande. Liksom för redan verksamma lärare eller förskollärare bör fritidspedagoger som kompletterat sin utbildning för att bli behöriga lärare eller förskollärare kunna ansöka om legitimation. Dessa lärare, eller i vissa fall förskollärare, kommer att bli behöriga som lärare i fritidshemmet och delar av grundskolan eller som förskollärare i förskolan. Den vanligaste vägen torde vara att fritidspedagoger kompletterat med studier i ett par ämnen för att bli behöriga som lärare. Därefter kan de bli legitimerade lärare och få ett självständigt ansvar för den undervisning de bedriver.

Här vill utskottet också erinra om att alla lärare med inriktning mot fritidshemmet i den nya lärarutbildningen – som tar sin början 2011 – också kommer att vara utbildade för något av grundskolans ämnen. Därmed kommer de att vara behöriga att efter sin introduktionsperiod få legitimation, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Enligt förslaget ska betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Lärare i yrkesämnen eller modersmål, som saknar både legitimation och lärarexamen, ska dock enligt förslaget självständigt få sätta betyg även i framtiden. Skälet till detta är att regeringen bedömer att dessa lärare, under vissa förutsättningar, även i framtiden ska få anställas utan tidsbegränsning. På grund av den låga andelen yrkeslärare och modersmållärare med lärarexamen anser regeringen att det för närvarande inte är möjligt att också för dessa lärarkategorier ställa krav på utbildning och legitimation för att få besluta om betyg.

Utskottet har liksom regeringen förståelse för synpunkter i denna fråga, men anser det vara omöjligt att ställa krav på att legitimerade lärare ska sätta betyg i denna typ av ämnen. Som beskrivs i propositionen, kan det antas att det på en del skolor inte finns några legitimerade lärare som undervisar ens i näraliggande ämnen, vilket gör det svårt att kvalitetssäkra och bistå i betygssättningen. Utskottet håller med regeringen om att det naturligtvis är önskvärt att huvudmannen ser till att lärare som undervisar, men som saknar legitimation, får den kompetensutveckling som behövs för att kunna sätta betyg.

Lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) med den ändringen att 33 § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Propositionen

Regeringen har i propositionen, se bilaga 2, 33 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800), föreslagit att kravet på en genomförd introduktionsperiod för att kunna få legitimation inte ska gälla lärare eller förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen eller, om det är en lärare med utländsk lärarutbildning, har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och före den 1 juli 2012 har arbetat sammanlagt minst ett läsår, varvid den senaste anställningen inte får ha upphört mer än sex månader innan han eller hon ansökte om legitimation. Skälet till detta var att läraren eller förskolläraren skulle visa att han eller hon var lämplig för yrket vid eller nära tidpunkten för ansökan om legitimation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) med den ändringen att 33 § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Utskottet har under ärendets beredning uppmärksammat på negativa aspekter av förslaget och lägger på eget initiativ fram ett ändrat förslag i bilaga 3.

Efter en fördjupad analys av förslagets konsekvenser anser utskottet att förslaget bör ändras. Ambitionen är att alla lärare och förskollärare ska vara legitimerade och behöriga för den undervisning de bedriver. Samtidigt visar flera studier att det saknas behöriga lärare. Det kan därför inte anses rimligt att begära att den som arbetat som lärare eller förskollärare och har en examen för yrket, men som av något skäl gjort ett längre uppehåll i sin lärar- eller förskollärarkarriär, ska behöva genomföra en introduktionsperiod för att åter få utöva yrket. I dag får dessa lärare och förskollärare användas för undervisningen, anställas utan tidsbegränsning och självständigt sätta betyg. Med den i propositionen föreslagna bestämmelsen skulle förutsättningarna för dessa lärare och förskollärare ändras väsentligt och den skulle inte bidra till att vi får fler behöriga lärare och förskollärare som undervisar i skolan. Detta får anses överväga i förhållande till att sannolikt ytterst få lärare eller förskollärare i denna kategori kan vara mindre lämpliga för undervisningen. I sådana fall finns möjligheten att i ett senare skede varna personen i fråga eller återkalla legitimationen.

Den av utskottet föreslagna ändringen innebär således att kravet på en genomförd introduktionsperiod för att kunna få legitimation inte ska gälla lärare eller förskollärare som före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen, eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare. En lärare eller förskollärare som avses ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över tjänstgöring. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort.

Lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Propositionen

Regeringen föreslår dels en ändring, dels införandet av två nya paragrafer i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) till följd av lagförslaget om lärarlegitimation.

Regeringens förslag innebär att sekretess ska gälla hos Lärarnas ansvarsnämnd för uppgift om enskilda personliga förhållanden i ärenden om legitimation, om det kan antas att en enskild eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretess ska gälla hos Statens skolinspektion i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden om det kan antas att den legitimerade eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs. Detsamma ska gälla hos Lärarnas ansvarsnämnd.

Sekretessen ska inte gälla beslut i ärende.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Utskottet delar regeringens bedömning om att föreslagna bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen bör införas eller ändras till följd av lagförslaget om lärarlegitimation.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (MP)

av Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub7.

Ställningstagande

Jag yrkar avslag på propositionen. Jag anser att det är viktigt att eleverna får kompetenta lärare, att läraryrkets betydelse ökar och att yrkets status stärks. Införandet av en lärarlegitimation för lärare och förskollärare kan komma att bidra till att förbättra utbildningen och förändra läraryrket och jag är därför positiv till lärarlegitimation. Till skillnad från regeringen anser jag dock att lärarlegitimationen inte behöver tas först ett år efter avslutad utbildning utan att den ska vara en integrerad del av lärarutbildningen. Denna lärarlegitimation ska kunna återkallas av Lärarnas ansvarsnämnd vid grav misskötsamhet och brott förknippade med yrkesutövningen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett omarbetat förslag i enlighet med ovanstående.

2. Lag om ändring i skollagen (2010:800), punkt 2 (S, SD)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Richard Jomshof (SD) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:20 punkt 1 och motion 2010/11:Ub4 i denna del och avslår motionerna 2010/11:Ub6 yrkandena 1 och 2 samt 2010/11:Ub414.

Ställningstagande

Vi välkomnar regeringens förslag till en lärarlegitimation. Det finns dock aspekter på legitimationsfrågan och det föreslagna systemet för lärarlegitimation som enligt oss kan komma att behöva utvecklas.

Vi vill framhålla att regeringen kan ha underskattat det stora omställningsarbete som kan komma att krävas i skolor och kommuner. Det är därför viktigt att både stat och huvudmän genomför erforderliga utbildningsinsatser.

När det gäller syftet med och utformningen av introduktionsperioden är vår tanke att den ska bestå av både praktik, handledning och lärande. Detta bör vara tydligt uttalat.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

3. Lag om ändring i skollagen (2010:800), punkt 2 (V) av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:20 punkt 1 och motion 2010/11:Ub6 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2010/11:Ub4 i denna del och 2010/11:Ub414.

Ställningstagande

Jag anser visserligen att det viktigaste är att lärare är behöriga men att det ändå kan vara motiverat att tydliggöra dessa regler för behörighet genom att införa en lärarlegitimation. Även om jag inte har några principiella invändningar ser jag dock stora problem med regeringens förslag till lärarlegitimation.

Den del av regeringens förslag som enligt mig har störst brister är kravet på en ettårig introduktionsperiod för att kunna få lärarlegitimation. Den ettåriga introduktionsperiod som regeringen föreslår ska vara obligatorisk för att kunna få lärarlegitimation innebär enligt min mening inte mycket mer än en ordinär provanställning. Det finns inga tydliga mål vad som ska uppnås under introduktionen. Jag har även invändningar mot att det är rektor som ska bedöma om en lärare är lämplig att utöva yrket, vilket i praktiken innebär att det är rektor som kommer att fatta beslut om legitimation ska beviljas. Jag föreslår därför att en godkänd lärarutbildning ska ge lärarlegitimation.

Vidare föreslår jag att det endast ska finnas en lärarlegitimation som omfattar hela skolväsendet.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med vad jag här anför.

4. Undantag från krav på legitimation m.m., punkt 3 (S)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub4 i denna del och avslår motionerna 2010/11:Ub5 och 2010/11:Ub6 yrkandena 3–5.

Ställningstagande

I propositionen anges yrkesgrupper som undantas från bestämmelserna om legitimation. Målet ska enligt vår uppfattning emellertid vara att även yrkeslärare, hemspråklärare m.fl. ska vara legitimerade. Det är enligt oss viktigt att riksdagen ger tydligt uttryck för att processen inte bör stanna här utan att behandlingen av denna proposition är ett steg på vägen – inte steget. Regeringen bör utreda detta närmare, se över vilka insatser för personalförsörjning, behov av utbildningsinsatser m.m. som skulle erfordras samt de ekonomiska konsekvenserna för detta.

Regeringen bör även återkomma med förslag till riksdagen om hur fritidspedagogernas status kan höjas och deras yrkesutövning kvalitetssäkras.

5. Undantag från krav på legitimation m.m., punkt 3 (SD)

av Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub5 och avslår motionerna 2010/11:Ub4 i denna del och 2010/11:Ub6 yrkandena 3–5.

Ställningstagande

Jag anser att förslaget i stora drag är både bra och välkommet. Jag ställer mig dock mycket tveksam till att vissa lärargrupper ska tillåtas undervisa utan tidsbegränsning även i de fall det saknas legitimation. Jag har förståelse för att det under en övergångsperiod kommer att vara svårt att hitta

legitimerade lärare med rätt kompetens inom vissa delar av skolväsendet, inte minst lärare som ska undervisa i modersmål eller yrkesämne. Men att som regeringen nu föreslår bygga in flera undantag i det nya systemet är inte hållbart, då jag ser dessa undantag som ett hot mot en likvärdig och rättvis skola. Min uppfattning är att inga undantag från kravet på legitimation ska tillåtas, annat än under just en övergångsperiod.

Vidare är jag starkt kritisk till att lärare i modersmål och yrkesämnena ska få sätta betyg även i de fall det saknas legitimation, av samma skäl som framförs ovan.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett omarbetat förslag där möjligheterna till undantag från regeln om legitimation och betygssättning är borttagna.

6. Undantag från krav på legitimation m.m., punkt 3 (V) av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub6 yrkandena 3–5 och avslår motionerna 2010/11:Ub4 i denna del och 2010/11:Ub5.

Ställningstagande

I regeringens förslag finns vissa undantag från legitimationskravet för vissa lärarkategorier. Jag anser att principen bör vara att alla lärare ska vara behöriga och legitimerade. I stället för att skapa undantag från regelverket bör regeringen återkomma med förslag för att komma till rätta med bristen på utbildade lärare i dessa kategorier och öka antalet utbildade lärare. Enligt min uppfattning ska modersmålslärare omfattas av bestämmelserna om lärarlegitimation.

Vidare anser jag att fritidspedagoger bör kunna få lärarlegitimation utan kompletteringar.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag enligt ovanstående.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2010/11:20 Legitimation för lärare och förskollärare:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Följdmotionerna

2010/11:Ub4 av Mikael Damberg m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om legitimation för lärare och förskollärare.

2010/11:Ub5 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett omarbetat förslag där möjligheterna till undantag från regeln om legitimation och betygssättning är borttagna.

2010/11:Ub6 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att examen från lärarutbildning ska ge lärarlegitimation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en gemensam lärarlegitimation för förskolan och övriga skolväsendet.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur bristen på utbildade lärare inom vissa kategorier ska motverkas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att modersmålslärare ska omfattas av bestämmelserna om lärarlegitimation.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fritidspedagoger ska kunna få lärarlegitimation utan komplettering.

2010/11:Ub7 av Jabar Amin och Peter Rådberg (båda MP):

Riksdagen avslår proposition 2010/11:20 Legitimation för lärare och förskollärare och begär i stället att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag i enlighet med motionens intentioner.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:Ub414 av Finn Bengtsson och Lars-Arne Staxäng (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärares formella kompetens ska gälla vid anställning.

BILAGA 2**Regeringens lagförslag****1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)**

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 1 kap. 12 §, 2 kap. 13, 15–18, 20 och 22–24 §§, 3 kap. 16 §, 27 kap. 4–6 §§, 28 kap. 3 och 4 §§ samt rubriken till 27 kap. och rubrikerna närmast före 2 kap. 13 §, 27 kap. 4 § och 28 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 27 kap. 1 § ska lyda ”Skolväsendets överklagandenämnd”, och

dels att det i lagen ska införas fjorton nya paragrafer, 2 kap. 16 a och 16 b §§, 27 kap. 7–18 §§, samt närmast före 2 kap. 23 § och 27 kap. 5–8, 10 och 12–16 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

12 §

Lagen är uppdelad i 29 kapitel. Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- förskoleklassen (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15–17 kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (21 kap.),
- utbildning i svenska för invandrare (22 kap.),
- entreprenad och samverkan (23 kap.),
- särskilda utbildningsformer (24 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),
- tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd (27 kap.),
- överklagande (28 kap.), och
- övriga bestämmelser (29 kap.).

– Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvars-nämnd (27 kap.),

2 kap.

Vilka som huvudmännen får använda för undervisning i skolväsendet

Huvudmännen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Den som har en utländsk lärarexamen eller förskolläraryxamen kan få ett behörighetsbevis av Högskoleverket. Ett sådant bevis ger den behörighet att undervisa i skolväsendet som framgår av beviset.

Behörighetsbevis ska utfärdas om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 §.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 15 §.

Vilka som får undervisa i skolväsendet

13 §

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

15 §

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Detsamma gäller den som bedriver undervisning i fall som avses i 17§ och 18 § andra stycket 1—3.

16 §

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,

2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och

3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

16 a §

Beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare får i skolväsendet bara användas av den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare.

16 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

17 §

Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk får trots 13 § första stycket för denna undervisning använda en lärare som inte har utbildning som avses i 13 § eller behörighetsbevis enligt 15 §. Detta gäller bara om han eller hon

1. har en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen, och

2. har kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka språk som avses.

Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning, och

2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet

som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

18 §

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har den utbildning som krävs enligt 13 § eller ett behörighetsbevis enligt 15 § eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får huvudmannen använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och

2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.

En person som avses i första stycket får användas för att bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål, eller

2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska

2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

En person som avses i första stycket får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål,

2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller

3. individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

20 §

Endast den som uppfyller följande kriterier får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning:

1. har någon typ av lärarexamen eller förskollärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning, eller

2. har fått ett behörighetsbevis enligt 15 §.

Den som inte uppfyller kraven i första stycket får dock anställas

Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som

som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detta gäller bara, om

1. det saknas sökande som har utbildning som är avsedd för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet,

2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning enligt 17 § och som inte uppfyller kraven i första stycket får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,

2. den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

22 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från 20 § första stycket för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Varning och återkallelse av legitimation

23 §

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska meddela en legitimerad lärare eller förskollärare en varning, om han eller hon

1. varit oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller i samband med yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som gör att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare kan sättas i fråga, eller

3. på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska återkalla en legitimation, om den legitimerade

1. har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som gör att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare kan sättas i fråga,

3. på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande,

4. på annat sätt är särskilt olämplig att bedriva undervisning,

5. inte följt ett föreläggande om läkarundersökning enligt 27 kap. 13 §, eller

6. begär att legitimationen ska återkallas.

Om det finns särskilda skäl i fall som avses i första stycket 2 eller andra stycket 2, får Lärarnas ansvarsnämnd avstå från att meddela en varning eller återkallelse av legitimationen.

Om Lärarnas ansvarsnämnd meddelar en varning eller beslutar att återkalla en legitimation, ska nämnden underrätta Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare om detta. Detsamma gäller om en allmän förvaltningsdomstol efter överklagande beslutar att meddela en varning, återkalla legitimationen eller undanröja nämndens beslut om varning eller återkallelse.

24 §

En lärare ska i skolväsendet benämnas för lektor om han eller hon har

Statens skolverk ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare ska benämnas lektor, om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

En förskollärare ska i skol- Skolverket ska efter ansökan be-

väsendet benämns lektor om han eller hon har

sluta att en legitimerad förskollärare ska benämnas lektor, om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring har visat pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska förbehållas lärare som avses i första stycket och förskollärare som avses i andra stycket.

Benämningen lektor ska *i skolväsendet* förbehållas lärare som avses i första stycket och förskollärare som avses i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter i fråga om pedagogisk skicklighet enligt första stycket 2 och andra stycket 2.

3 kap.

16 §

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som *ansvarar för* undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas. *Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.*

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som *bedriver* undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som anställts utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 20 § andra eller

tredje stycket.

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd

Muntlig förhandling

Nämnden ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

Muntlig förhandling enligt 4 § ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar

En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 4 § andra stycket av att en part uteblir från förhandlingen.

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd

Lärarnas ansvarsnämnd

4 §

Lärarnas ansvarsnämnd prövar efter anmälan av Statens skolinspektion frågor om lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation och om varning ska meddelas.

Nämnden prövar dessutom efter ansökan

- av den legitimerade om legitimationen ska återkallas, och*
- av den tidigare legitimerade om en ny legitimation ska meddelas.*

Sammansättning

5 §

Lärarnas ansvarsnämnd består av en ordförande och åtta andra ledamöter. De utses av regeringen för tre år. Ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap om och praktisk erfarenhet av skol- eller förskoleverksamhet och lärares eller förskollärares uppdrag.

För ordföranden ska för samma tid utses en eller flera ställföreträdare. En sådan ställföreträdare ska vara eller ha varit ordinarie domare. För varje annan ledamot ska det finnas ett tillräckligt antal ersättare som ska utses för samma tid som ledamoten.

Beslutförhet

6 §

Lärarnas ansvarsnämnd är beslutför med ordföranden och minst sex andra ledamöter. Till sammanträde med nämnden ska samtliga ledamöter kallas. Om en

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om Lärarnas ansvarsnämnd finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

ledamot anmäler förhinder, ska en ersättare kallas.

I fråga om omröstning i ansvarsnämnden ska bestämmelserna i 29 kap. rättegångsbalken om omröstning i domstol med endast lagfarna ledamöter tillämpas. Ordföranden ska säga sin mening först.

Beslut av ordföranden

7 §

Ordföranden får ensam fatta beslut

1. som inte innefattar slutligt avgörande i sak, dock inte beslut om föreläggande att genomgå läkarundersökning enligt 27 kap. 13 §,

2. om återkallelse på egen begäran av legitimation, eller

3. om återkallelse av legitimation när den legitimerade inte följt föreläggande om läkarundersökning.

Ärenden som har avgjorts enligt första stycket ska anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Anmälan och ansökan

8 §

En anmälan eller ansökan till Lärarnas ansvarsnämnd ska göras skriftligen och innehålla uppgifter om

1. vem anmälan eller ansökan avser och uppgifter om yrke, adress och arbetsplats,

2. vad som yrkas i ärendet, och

3. de omständigheter som åberopas till stöd för anmälan eller ansökan.

Om en part företräds av ombud ska fullmakt ges in.

9 §

Är en anmälan eller ansökan så ofullständig att den inte kan läggas till grund för en prövning i

sak, ska Lärarnas ansvarsnämnd förelägga anmälaren eller den sökande att inom en viss tid komma in med kompletterande uppgifter. Av föreläggandet ska det framgå att ärendet annars inte tas upp till prövning.

Svaromål

10 §

Anmälan och, i förekommande fall, bifogade handlingar ska snarast överlämnas till den lärare eller förskollärare som anmälan avser. Mottagaren ska föreläggas att svara inom en viss tid.

En sådan underrättelse behövs inte om det är uppenbart att anmälan inte kan bifallas eller att underrättelsen är onödig.

11 §

Den som förelagts att svara ska göra det skriftligen, om inte Lärarnas ansvarsnämnd bestämmer att svaret får lämnas vid en muntlig förhandling.

Av svaret ska det framgå om den svarande godtar eller motsätter sig den åtgärd som sätts i fråga. I det senare fallet bör den svarande ange skälen för sin inställning och de omständigheter som åberopas.

Skrifligt förfarande

12 §

Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd är skriftligt om inte annat följer av 16 §.

Läkarundersökning

13 §

Lärarnas ansvarsnämnd får förelägga den legitimerade, eller den som söker om legitimation, att genomgå viss läkarundersökning om det behövs för att utröna dennes lämplighet att bedriva undervisning.

Inhämtande av yttrande

14 §

Om en fråga kräver särskild sakkunskap, får ansvarsnämnden inhämta yttrande från myndigheter och andra med sådan särskild sakkunskap.

I fråga om sakkunniga gäller 40 kap. 2–7 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

De som är skyldiga att lämna yttrande har rätt till ersättning för sitt utlåtande endast om det är särskilt föreskrivet.

Andra sakkunniga har rätt till ersättning av allmänna medel för sitt uppdrag. Nämnden får bevilja förskott på sådan ersättning.

Jäv

15 §

I fråga om jäv mot den som handlägger ärenden i Lärarnas ansvarsnämnd ska bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare tillämpas.

Gemensamma bestämmelser*Muntlig förhandling*

16 §

Skolväsendets överklagandenumyndighet och Lärarnas ansvarsnämnd ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot att förhandlingen hålls.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Av kallelsen ska framgå att nämnden kan handlägga och avgöra ärendet även om en part uteblir från förhandlingen.

17 §

Muntlig förhandling ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken sekretess gäller enligt offentlighets- och

ärende avgörs, får överklagas endast i samband med överklagande av det slutliga beslutet i ärendet. Ett beslut som inte är slutligt får dock överklagas särskilt när nämnden

1. ogillat en invändning om jäv mot en ledamot av nämnden eller en invändning om att det finns hinder mot prövningen,

2. avvisat ett ombud eller ett biträde,

3. förelagt någon att genomgå läkarundersökning, eller

4. förordnat om ersättning för någons medverkan i ärendet.

Statens skolinspektion ska vara motpart till den lärare eller förskollärare som överklagat Lärarnas ansvarsnämnds eller en domstols slutliga beslut enligt denna lag.

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd gäller omedelbart om inte annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas i fråga om 1 kap. 12 §, 2 kap. 16—16 b, 23 och 24 §§, 27 kap. 4—18 §§ samt 28 kap. 3 och 4 §§ från och med den 1 juli 2011. Övriga paragrafer ska tillämpas först från och med den 1 juli 2012.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 33 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar *utbildning* för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 *eller* 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas istället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Första *stycket* gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Föreslagen lydelse

33 §

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar *legitimation* för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Första *och andra styckena* gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § *andra stycket* i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Kravet i 2 kap. 16 § på genomförd introduktionsperiod gäller inte lärare eller förskollärare som

1. har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. före den 1 juli 2012 har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare varvid den senaste anställningen inte får ha upphört mer än sex månader innan han eller hon ansökte om legitimation.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 23 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 23 kap. 7 a och 7 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

7 §¹

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan *samt hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärenden om legitimation*, för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

7 a §

Sekretess gäller hos Statens skolinspektion i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

7 b §

Sekretess gäller hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärende om legitimation för uppgift om den legi-

¹ Senaste lydelse 2009:676.

timerades eller den sökandes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Regeringens förslag

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas i fråga om 1 kap. 12 §, 2 kap. 16–16 b, 23 och 24 §§, 27 kap. 4–18 §§ samt 28 kap. 3 och 4 §§ från och med den 1 juli 2011. Övriga paragrafer ska tillämpas först från och med den 1 juli 2012.

2. Bestämmelserna i 2 kap. 15 § i den lydelse som enligt 1 gäller till utgången av juni 2012 är dock endast tillämpliga om ansökan om behörighetsbeviset har kommit in till Högskoleverket före den 1 juli 2011.

3. Trots vad som anges i 1 gäller 2 kap. 15 § i sin äldre lydelse fortfarande efter utgången av juni 2012 för handläggning av ärenden som avses i 2.

4. Bestämmelsen i 2 kap. 16 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande till dess att ärenden som avses i 2 har avgjorts.

5. Bestämmelsen i 28 kap. 4 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för överklagande av beslut i ärenden som avses i 2.

2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Regeringens förslag

Utskottets förslag

33 §

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Första och andra styckena gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § andra stycket i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Kravet i 2 kap. 16 § på genomförd introduktionsperiod gäller inte lärare eller förskollärare som

1. har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. *före den 1 juli 2012* har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare *varvid den senaste anställningen inte får ha upphört mer än sex månader innan han eller hon ansökte om legitimation.*

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. *före den 1 juli 2011* har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.

En lärare eller förskollärare som avses i fjärde stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över tjänstgöring enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort.